

Analiza wybranych zagadnień teoretycznych dotyczących protestów wyborczych z perspektywy wyborów do Sejmu RP i Senatu RP w 2019 r.

► dr Tomasz Gąsior¹

Protest wyborczy jest jedną z najważniejszych instytucji prawa wyborczego. Jej celem jest zagwarantowanie uczciwego i legalnego przebiegu procesu wyborczego legitymizującego wybrane w jego wyniku organy władzy. Ta instytucja prawa wyborczego powinna stanowić także swego rodzaju „hamulec” dla podmiotów odpowiedzialnych za stanowanie prawa wyborczego, jak i organizujących i przeprowadzających na jego podstawie wybory, przed jego łamaniem. Czy w Polsce spełnia ona swoją rolę? Jak jest rozumiana? Jakie są podstawy prawne jej stosowania? Czy wyborcy korzystają z tej formy aktywności obywatelskiej? Czy jej istnienie buduje w społeczeństwie przekonanie, że wybory odbywają się w sposób wolny, a ich wynik stanowi odzwierciedlenie woli uczestniczących w nich osób? Między innymi tym kwestiom poświęcone zostały poniższe rozważania.

Wprowadzenie

Wybory to cykliczny proces odnawiania składu władz w wyniku swobodnej decyzji podejmowanej w szczególnej procedurze przez ogół obywateli posiadających pełnię praw politycznych². To moment, w którym suweren może się wypowiedzieć i zdecydować, w czyje ręce powierzy swoje losy³. Stanowią one najistotniejsze kryterium, jakie musi spełniać dany system, by mógł zostać uznany za demokratyczny⁴. Kryterium to realizowane jest jednak

¹ Autor jest doktorem nauk prawnych; ekspertem w Krajowym Biurze Wyborczym; wykładał w ALS WPiA UW, KSAP im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego, WSM w Warszawie, WMiR im. Z. Głogera; współpracuje m.in. z WSAP w Ostrołęce; współpracował jako międzynarodowy ekspert z OBWE/ODiHR, także z ISP, z wydaniami samorządowymi oraz z organizacjami pozarządowymi; autor książek, artykułów i opracowań naukowych poświęconych problematyce wyborczej oraz finansowaniu polityki, a także kontroli w tym zakresie; uczestnik i organizator konferencji i seminariów poświęconych tym zagadnieniom; ORCID: 0000-0003-3531-8740.

² Por. L. Garlicki, Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu, Warszawa 2012, s. 117.

³ Zob. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej (dalej jako: PKW lub Komisja) z 9.4.2020 r., www.pkw.gov.pl.

⁴ Zob. poglądy doktryny w tej kwestii prezentowane przez A. Żukowskiego, Istota formuły demokratycznych wyborów – kilka refleksji teoretycznych i terminologicznych. T. I, „Studia Wyborcze”, Łódź 2006,

tylko wtedy, gdy elekcja odbywa się w regularnych odstępach czasu, w oparciu o swobodną konkurencję partii politycznych i grup obywateli⁵, z poszanowaniem regulacji prawnych zapewniających ich uczciwy przebieg⁶, w tym z respektowaniem podstawowych zasad prawa rządzących wyborami⁷, tj. zasady powszechności⁸, równości⁹, bezpośredniości, tajności głosowania¹⁰. Niezwykle istotne, chociaż nieskodyfikowane, są także zasada wolnych wyborów, którą można wywodzić z art. 2 Konstytucji RP i która rozumiana powinna być szeroko, jako możliwość wolnego podejmowania działań mających wpływ na przebieg i rezultat procesu wyborczego¹¹, a także, identyfiko-

s. 61 oraz A. Przeworskiego, Dlaczego partie polityczne respektują wyniki wyborów? [w:] Demokracja i rządy prawa, pod red. J.M. Maravalla, A. Przeworskiego, Warszawa 2010, s. 128; zob. Z. Cieślak, Zdanie odrębne do wyroku TK z 20.7.2011 r., K 9/11, www.trybunal.gov.pl; także wyrok TK z 21.7.2009 r., K 7/09, Legalis; por. także A. Żukowski, Wybory [w:] Encyklopedia politologii. T. 1: Teoria polityki, pod red. W. Sokola, M. Żmigrodzkiego, Kraków 1999, s. 310.

⁵ D. Nohlen, Prawo wyborcze i system partyjny. O teorii systemów wyborczych, Warszawa 2004, s. 26.

⁶ Tj. z poszanowaniem wolności słowa, praw oponentów politycznych, swobody wyrażania opinii i poglądów, z gwarancją równych możliwości docierania do uczestników życia publicznego z ich przekazem do obywateli – w tym za pośrednictwem mediów, z respektowaniem swobody działalności gospodarczej i bezpieczeństwa prawnego obywateli.

⁷ A. Sokala, „Podstawowe zasady prawa rządzących wyborami” w dydaktyce polskiego prawa konstytucyjnego [w:] Konstytucjonalizm polski. Refleksje z okazji jubileuszu 70-lecia urodzin i 45-lecia pracy naukowej Profesora Andrzeja Szmyta, pod red. A. Gajdy, K. Grajewskiego, A. Rytyl-Warzochoy, P. Uziębły, M.M. Wiszowatego, Gdańsk 2020, s. 435.

⁸ Jak stwierdził D. Nohlen, w dzisiejszym rozumieniu demokratycznej metody ustanawiania reprezentatywnych organów zakłada się, że wybory naturalnie powiązane są z powszechnym prawem głosowania; zob. *tenże*, *op. cit.*, s. 23. Należy ona współcześnie do najważniejszych zasad współtworzących formułę demokratycznych wyborów, zob. M. Chrzanowski, Podstawowe zasady prawa wyborczego do organów stanowiących jednostek samorządu terytorialnego. Rozprawa doktorska, Białystok 2018, s. 54.

⁹ Jest ona podstawą powstania i rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, tolerancyjnego wobec wszelkiej odrębności, zob. M. Chmaj, W. Skrzydło, System wyborczy w Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2015, s. 49.

¹⁰ Te przymiotniki wyborów można odnaleźć w art. 96, 97 i 127 Konstytucji RP z 2.4.1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.; a także w art. 192, 255, 328, 369 ustawy z 5.1.2011 r. – Kodeks wyborczy, t. jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 684 i 1504 oraz z 2020 r. poz. 568; dalej jako: KodeksWyb; zob. także pkt I Kodeksu dobrej praktyki w sprawach wyborczych, przyjętego przez Komisję Wenecką na 52 Sesji w październiku 2002 r.; art. 3 Protokołu Nr 1 do Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, Dz.U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 ze zm. wprowadzonymi przez Protokół Nr 11, Dz.U. z 1998 r. Nr 147, poz. 962. Jak wskazał A. Sokala, nie jest do końca trafne łączenie katalogu podstawowych zasad rządzących wyborami z tzw. pięcioprzymiotnikowym prawem wyborczym, zob. A. Sokala, „Podstawowe zasady prawa rządzących wyborami” w dydaktyce polskiego prawa konstytucyjnego [w:] Konstytucjonalizm polski..., pod red. A. Gajdy, K. Grajewskiego, A. Rytyl-Warzochoy, P. Uziębły, M.M. Wiszowatego, *op. cit.*, s. 435. Tajność głosowania stanowi obecnie niezbędny warunek uznania wyborów za demokratyczne, A. Sokala, Tajność głosowania zasada [w:] Leksykon prawa wyborczego i systemów wyborczych, pod red. B. Michalaka, A. Sokala, Warszawa 2010, s. 153.

¹¹ Nieodzowną przesłanką realizacji zasady wolnych wyborów jest istnienie systemu gwarancji – zarówno politycznych, jak i prawnych – prowadzenia swobodnej, nieskrępowanej rywalizacji o mandaty, zob. G. Kryszewski, Standardy rywalizacji wyborczej w wyborach parlamentarnych, „Przegląd Sejmowy” Nr 2(79)/2007, s. 29. Ten sam autor do kryteriów zasady wolnych wyborów zaliczył m.in. możliwość swobodnego wyrażania swoich poglądów politycznych, dostępu i udzielania informacji, poruszania się bez przeszkód po kraju, zagwarantowanie

wanej chociażby przez G. Krysznia, zasady wyborów uczciwych¹²; czy przez S. Sagana, zasady konkurencyjności wyborów¹³. Dopiero spełnienie tych wszystkich reguł pozwala uznać dany system wyborczy za stanowiący miarę demokratycznego państwa prawnego¹⁴. A. Sokala zasady powszechności, równości, bezpośredniości, tajności głosowania i zasadę wolnych wyborów, określił mianem minimalnych i fundamentalnych zarazem warunków niezbędnych do przeprowadzenia demokratycznych wyborów¹⁵. M. Chrzanowski, stwierdził wręcz, że jeżeli zasady prawa wyborczego nie są urzeczywistniane, wyborów nie można uznać za demokratyczne¹⁶. Także Państwowa Komisja Wyborcza wskazała jednoznacznie, że proces wyborczy, z uwagi na swoje znaczenie i złożony kształt, musi opierać się na jasnych i jednoznacznych normach wyprowadzanych wprost z Konstytucji RP. Obowiązujące w państwie przepisy muszą zagwarantować, że reguły rywalizacji politycznej będą jasne i równe dla wszystkich, a wynik wyborów będzie urzeczywistniał wolę narodu. Dla realizacji tego celu prawo wyborcze musi być stabilne, a proces jego modyfikacji nie może budzić żadnych wątpliwości prawnych¹⁷.

Wybory stanowią zatem określoną sekwencję działań opartych na regulacjach prawnych oraz normach postępowania wynikających z zasad i zwyczajów politycznych¹⁸, co oznacza, że nie należy ich utożsamiać wyłącznie z aktem głosowania¹⁹. To skomplikowany mechanizm, w którym uczestniczą zarówno wyborcy, kandydaci, jak i organy administracji publicznej organizujące proces wyborczy²⁰. Kończy się on w momencie stwierdzenia ważności wyborów przez uprawniony podmiot²¹. Głosowanie stanowi zatem ważny, ale tylko etap całego złożonego procesu wyborczego²². Termin „wybory” powinien być więc rozumiany

szeroko i obejmować zarówno akt zbiorowej woli wyborców prowadzącej do wyłonienia organów władzy, jak również procedurę, która wyrażenie tej woli umożliwi²³.

Znaczna część przywołanych wyżej zasad rządzących wyborami (tj. powszechność, równość, wolność, uczciwość, konkurencyjność) odnosi się zatem do wielu etapów tego procesu²⁴.

Niewątpliwie istotnym etapem wyborów, rozstrzygającym co do ich ważności, jest ten, który ma miejsce już po akcie głosowania, tj. **etap wnoszenia, a przede wszystkim rozpatrywania, protestów wyborczych**²⁵. Zadania związane z badaniem zgodności z prawem wyborów oraz stwierdzania o ich ważności zostały w Polsce powierzone niepodzielnie władzy sądowniczej²⁶. Obecnie mamy zatem do czynienia z **jurysdykcyjnym modelem weryfikacji ważności elekcji**²⁷. W doktrynie ugruntowane jest stanowisko, jakie wyrazili chociażby L. Garlicki czy J. Repel, odnośnie do kontroli wyborów parlamentarnych, zgodnie z którym model weryfikacji tych wyborów na zasadzie rozstrzygania ich ważności przez zewnętrzną wobec parlamentu, niezawisły organ o ustalonym autorytecie stanowi ważny element legitymacji parlamentu do sprawowania zwierzchnictwa narodowego²⁸. Podobny model

prawa do zapewnienia bezpieczeństwa w odniesieniu do życia i własności, czy skutecznego dochodzenia swoich praw w toku kampanii wyborczej, przede wszystkim na drodze sądowej; zob. G. Krysznia, Standardy prawne wolnych wyborów parlamentarnych, Białystok 2007, s. 81, także D. Nohlen, *op. cit.*, s. 25. Na temat zasady wolnych wyborów zob. również M. Chrzanowski, *op. cit.*, s. 231 i n. Wybory wolne należy utożsamiać również z uczciwym przeprowadzeniem procedury wyborczej, co ściśle wiąże się z rzetelnym ustaleniem wyników głosowania, zob. A. Jamróz, Demokracja współczesna – wprowadzenie, Białystok 1993, s. 43.

¹² G. Krysznia, Prawo konstytucyjne, pod red. S. Bożyka, Białystok 2014, s. 176; *tenże*, Uczciwość wyborów jako zasada prawa wyborczego. T. XXI, „Studia Wyborcze”, Łódź 2016, s. 7–28.

¹³ S. Sagan, Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2003, s. 106.

¹⁴ P. Winczorek, Polska pod rządami Konstytucji z 1997 r., Warszawa 2006, s. 113; por. T. Gąsior, Kontrola finansowania komitetów wyborczych. Zagadnienia prawnoadministracyjne, Warszawa 2015, s. 7, 16.

¹⁵ A. Sokala, Podstawowe zasady prawa wyborczego [w:] Leksykon prawa wyborczego i referendalnego oraz systemów wyborczych, A. Sokala, B. Michalak, P. Uziębło, Warszawa 2013, s. 169.

¹⁶ M. Chrzanowski, *op. cit.*, s. 5.

¹⁷ Informacja PKW z 9.4.2020 r., zob. przyp. 3.

¹⁸ J. Buczkowski, Podstawowe zasady prawa wyborczego III Rzeczypospolitej, Lublin 1998, s. 16–17; J. Kuciński, Konstytucyjny ustrój państwowy Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2003, s. 113.

¹⁹ Zob. B. Banaszak, Prawo konstytucyjne, Warszawa 2008, s. 112.

²⁰ Informacja PKW z 9.4.2020 r., zob. przyp. 3.

²¹ K. Skotnicki, System wyborczy do Sejmu i Senatu [w:] Polskie prawo konstytucyjne, pod red. D. Góreckiego, Warszawa 2012, s. 115.

²² Por. Opinia SN Rzeczypospolitej Polskiej (Pierwszy Prezes SN) z 27.4.2020 r., Nr PP I – 0131–1416/20, w przedmiocie Ustawy z 6.4.2020 r. o szczególnych zasadach przeprowadzania wy-

borów powszechnych na Prezydenta RP zarządzonych w 2020 r., www.senat.gov.pl.

²³ Postanowienie SN z 21.11.2019 r., I NSW 253/19, Legalis.

²⁴ Por. M. Gintowt-Jankowicz, Zdanie odrębne do wyroku TK z 20.7.2011 r., K 9/11, www.trybunal.gov.pl.

²⁵ Por. A. Pyrzyńska, Rola komisarzy wyborczego w postępowaniu w sprawach protestu wyborczego w wyborach samorządowych. T. XXVIII, „Studia Wyborcze”, Łódź 2019, s. 19.

²⁶ Por. L. Garlicki, Polskie prawo..., *op. cit.*, Warszawa 1998, s. 142. W tym kontekście sądy rozpatrujące protesty, a przede wszystkim SN, właściwy w sprawach protestów dotyczących wyborów prezydenckich, jak i wyborów do polskiego oraz europejskiego parlamentu, jawią się jako sądowe organy kontroli realizacji praw politycznych obywateli, por. P. Kuczma, Rola sądów w procesie ochrony wolności i praw jednostki [w:] Realizacja i ochrona konstytucyjnych wolności i praw jednostki w polskim porządku prawnym, pod red. M. Jabłońskiego, Wrocław 2014, s. 794.

²⁷ Por. J. Repel, Komentarz do art. 101 Konstytucji RP [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej oraz komentarz do Konstytucji RP z 1997 r., pod red. J. Bocia, Warszawa 1998, s. 178.

²⁸ Zob. J. Repel, Weryfikacja wyborów parlamentarnych w polskim prawie konstytucyjnym, „Acta Universitatis Wratislaviensis” Nr 1817/1995, s. 130; L. Garlicki, Komentarz do art. 101 [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, pod red. L. Garlickiego, Warszawa 1999. Sądowe stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych w Polsce wprowadzono na mocy przepisów Ustawy Konstytucyjnej z 17.10.1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. z 1992 r. Nr 84, poz. 426), zaś w odniesieniu do wyboru prezydenta SN uprawnienie to uzyskał kosztem Zgromadzenia Narodowego na mocy ustawy z 30.6.1995 r. zmieniającej ustawę o wyborze Prezydenta RP, Dz.U. z 1995 r. Nr 95, poz. 472; zob. Ł. Buczkowski, Stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych i prezydenckich na gruncie kodeksu wyborczego [w:] Kodeks wyborczy. Wstępna ocena, pod red. K. Skotnickiego, Warszawa 2011, s. 209. Niezwykle ważne są przemytły, jakie zdaniem autorów tych opinii powinien posiadać organ, w znacznym stopniu legitymujący wybór poszczególnych organów władzy lub jej reprezentantów, tj. niezawisłość i wysoki autorytet. Brak bezstronności, niezależności, apolityczności i profesjonalizmu podmiotów odpowiadających za kontrolę procesów wyborczych może negatywnie wpływać na legitymizację przedstawicieli narodu czy reprezentantów społeczności lokalnych wybieranych w wyborach powszechnych, ale także podważać wiarygodność samych wyborów, jak i podmiotów uczestniczących w ich organizacji i przeprowadzaniu.

kontroli ważności wyborów obowiązywał na gruncie Konstytucji marcowej²⁹. Warto jednak nadmienić, że w Polsce przez wiele lat funkcjonowała regulacja odmienna od dzisiejszej. Kompetencje do rozpatrywania protestów wyborczych należały bowiem do parlamentu, który, na podstawie wniosków właściwej komisji, podejmował stosowną uchwałę. Istniała zatem parlamentarna kontrola procesu elekcyjnego (znana także w różnych okresach we Francji, Włoszech, Izraelu, Stanach Zjednoczonych)³⁰. Ponadto znane są modele, w których uprawnienia w zakresie weryfikacji ważności wyborów przyznawane są sądom konstytucyjnym, czy też rozdzielane między parlament i Sąd Najwyższy (model mieszany, znany w Austrii, Francji, Irlandii, Hiszpanii, Grecji, a także w Polsce międzywojennej)³¹. Właśnie analizie zagadnień związanych z protestami wyborczymi, z zarzutami podnoszonymi w protestach wniesionych do SN w związku z wyborami parlamentarnymi przeprowadzonymi 13.10.2019 r., poświęcone zostaną poniższe rozważania. Oczywiście dogłębna analiza tej instytucji prawa wyborczego oraz stanowisk organów państwa i orzecznictwa sądowego odnośnie do zarzutów podnoszonych we wszystkich tych protestach wymagałaby opracowania zdecydowanie przekraczającego dopuszczalną objętość tego artykułu, dlatego też szczególna uwaga została w nim zwrócona na podstawowe i najbardziej interesujące – moim zdaniem – kwestie związane z protestami wyborczymi oraz podnoszonymi w nich zarzutami.

Instytucja protestu wyborczego

Prawo obywatela do wniesienia protestu, inaczej do sądowej skargi³², przeciwko ważności wyborów oraz do jego rozpatrzenia przez niezawisły sąd jest jedną z istotniejszych gwarancji demokratycznego procesu wyborczego³³.

²⁹ Zob. art. 19 ustawy z 17.3.1921 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. poz. 267.

³⁰ B. Banaszak zwrócił uwagę na negatywne aspekty parlamentarnej weryfikacji legalności wyborów, związane przede wszystkim z nadmiernym upolitycznieniem debaty weryfikacyjnej oraz na niedopuszczanie przez partie, mające większość w parlamencie, do uznania wyboru swojego członka za nieważny, nawet wbrew oczywistym faktom, zob. B. Banaszak, Protest wyborczy w wyborach parlamentarnych, PS Nr 1(120)/2014, s. 50. L. Garlicki, stwierdził wręcz, że parlament działa w tym modelu kontroli jako sędzia we własnej sprawie, zob. *tenże*, Komentarz do art. 101 Konstytucji RP [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz I, Warszawa 1999, s. 1.

³¹ W. Skrzydło, Komentarz do art. 101 Konstytucji RP [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, pod red. W. Skrzydła, Lex/el. 2013; zob. także E. Buczkowski, Stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych i prezydenckich na gruncie kodeksu wyborczego [w:] Kodeks..., pod red. K. Skotnickiego, *op. cit.*, s. 207; J. Jaskiernia, Prawo wyborcze do jednostek samorządu terytorialnego [w:] Administracja publiczna. Ustrój administracji państwowej centralnej. T. III. Komentarz, pod red. B. Szmulika, K. Miaskowskiej-Daszkiewicz, Warszawa 2013, s. 79–80; A. Sokala, Ważność wyborów [w:] Leksykon prawa..., pod red. A. Sokala, B. Michalak, P. Uziębły, *op. cit.*, s. 261; L. Garlicki, Komentarz do art. 101 Konstytucji RP [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej..., pod red. L. Garlickiego, *op. cit.*, s. 1.

³² A. Sokala, Protest wyborczy [w:] Leksykon prawa..., pod red. A. Sokala, B. Michalak, P. Uziębły, *op. cit.*, s. 180–181.

³³ Por. J. Jaskiernia, Prawo wyborcze do jednostek samorządu terytorialnego [w:] Administracja publiczna... T. III, pod red. B. Szmulika, K. Miaskowskiej-Daszkiewicz, *op. cit.*, s. 79; B. Opaliński, Wolność wyborów parlamentarnych i jej gwarancje na gruncie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, PPK Nr 2(10)/2012, s. 66.

Ma ono samodzielny i gwarancyjny charakter wobec praw wyborczych obywateli (biernego i czynnego) w wyborach do sejmu, do senatu i prezydenta³⁴.

W odniesieniu do wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP oraz do wyboru Prezydenta RP jest ono zapewniane w Konstytucji RP, odpowiednio w jej art. 101 ust. 2³⁵ i w art. 129 ust. 2³⁶. Zagwarantowanie tego prawa na poziomie ustawy zasadniczej oceniane jest ze wszech miar pozytywnie³⁷. Jak stwierdził SN, przyznanie przez ustawodawcę konstytucyjnej rangi prawu do protestu jest niezwykle istotne, gdyż wyznacza zasadnicze wskazówki dotyczące wykładni przepisów stanowiących podstawy prawne protestu wyborczego, wśród których wiodącą dyrektywą powinno być zapewnienie, by możliwość skorzystania z prawa do protestu była realnym uprawnieniem, skutecznie służącym ochronie praw wyborczych³⁸.

W kontekście wszystkich wyborów powszechnych w Polsce prawo wniesienia protestu przeciwko ważności wyborów, ważności wyborów w okręgu lub wyborowi określonej osoby wynika z przepisów KodeksuWyb³⁹.

Do kwestii tych jednoznacznie odniósł się także **Europejski Trybunał Praw Człowieka**. Stwierdził on m.in., że istnienie krajowego systemu skutecznego badania skarg indywidualnych i odwołań w sprawach dotyczących praw wyborczych jest jedną z podstawowych gwarancji wolnych i rzetelnych wyborów. System ten zapewnia skuteczne wykonywanie indywidualnych praw do głosowania i do kandydowania w wyborach, utrzymuje ogólne zaufanie do państwowej administracji wyborczej oraz stanowi ważne narzędzie pozostające w dyspozycji państwa, umożliwiające wywiązanie się przez nie z obowiązku przeprowadzania demokratycznych wyborów. W rzeczywistości ten obowiązek państwa oraz prawa indywidualne obywateli w tym zakresie byłyby iluzoryczne, gdyby przypadki wskazujące na łamanie prawa i procedur demokratycznych wyborów nie były zaskarżalne do właściwych organów krajowych mogących skutecznie rozstrzygnąć w ich przedmiocie⁴⁰.

Protest wyborczy jest zatem instytucją prawa wyborczego, jak stwierdził S. Gebethner – najważniejszą⁴¹, mającą na celu gwarantowanie uczciwego, sprawiedliwego, a prze-

³⁴ Postanowienie SN z 21.11.2019 r., I NSW 253/19, zob. przyp. 23.

³⁵ Zob. postanowienia SN: z 12.11.2019 r., I NSW 171/19, Legalis; z 20.11.2019 r., I NSW 319/19, Lex.

³⁶ W art. 125 ust. 3 Konstytucji RP, także w odniesieniu do referendum ogólnokrajowego i konstytucyjnego. L. Garlicki stwierdził, że na tle zarówno zasady podziału władz, jak i zasady demokratycznego państwa prawnego, można mówić o obowiązku ustawodawcy zwykłego do ustanowienia sądowej weryfikacji ważności także wyborów i referendum lokalnych, zob. *tenże*, Komentarz do art. 101 Konstytucji RP [w:] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej..., pod red. L. Garlickiego, *op. cit.*, s. 2.

³⁷ Zob. E. Buczkowski, Stwierdzenie ważności wyborów parlamentarnych i prezydenckich na gruncie kodeksu wyborczego [w:] Kodeks..., pod red. K. Skotnickiego, *op. cit.*, s. 208; A. Rakowska-Trela, Prawo wyborcze – ważność wyborów – protest przeciwko ważności wyborów. Glosa do postanowienia SN z 14.4.2016 r., III SW 4/16, Lex.

³⁸ Postanowienie SN z 11.12.2019 r., I NSW 251/19, Legalis.

³⁹ Zob. art. 82, 241, 258, 321, 336, 392, 470 KodeksuWyb.

⁴⁰ Zob. wyrok ETPCz z 8.4.2010 r. w sprawie Aliyev przeciwko Azerbejdżan, 18705/06, Lex.

⁴¹ S. Gebethner, Wybory do sejmu i do senatu. Komentarz do ustawy z 12.4.2001 r. – Ordynacja wyborcza do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2001, s. 74.